

NOORD-BRABANDER.

Dingsdag 2 December.

DICERE VERUM QUID VETAT?
HORATIUS.

FRANKRIJK.

PARIS den 26den November.

Men kent de bestemming van den Hertog van Bordeaux nog niet, doch een groot geluk is den Hertog ten deel gevallen.

De grijze Hertog de Blacas, wiens voogdijschap op hem drukte, hem nalatende meer dan drie millioen franken en zijn ontslag uit de voogdijschap: dit is een mooie penning, die aan mevrouw de Hertogin van Berry zou toelaten om haren zoon aan versprekkelijke kansen te wagen. Wij geloven echter dat de andere leden der Koninklijke familie te wijs zullen zijn, om den Hertog van Bordeaux toe te laten, zijne millioenen te verkwisten.

Het stoffelijk overblijfsel van den Hertog de Blacas, zal naar Görtz worden overgebracht.

— Berigten uit Weenen melden, dat de Hertog van Bordeaux op formele uitnodiging van het Weener Kabinet naar het Oostenrijksche Keizerrijk moet terug keeren. De Hertogin van Berry zal te Napels verblijven, men zou dezelve in Oostenrijk niet gaarne terug zien.

— Tijdingen uit Rome van den 13 November melden, dat een verdrag tusschen den H. Stoel en den Koning der beide Sicilien gesloten is, waarvan wij de hoofdbepalingen hier laten volgen. Voor het toekomstige zullen de geestelijken niet naar de gevangenis mogen worden gebracht, dan in den nacht of in een rijtuig en met een mantel omkleed.

De geestelijken zullen altijd wanneer het de localiteiten zullen toelaten in eene afzonderlijke gevangenis moeten worden opgesloten. Niemand zal in eene kerk gedurende de goddelijke dienst gearresteerd worden en in allen gevalle zal de Pastoor of de Prior eener kerk, waarin een persoon door de justitie vervolgd, gevlugt zal zijn, van zijne arrestatie verwittigd worden. Het zal aan elk bisschop vergund zijn eene gevangenis of verbeterings-kamer te hebben, waarin de geestelijken, die hij vermeent te moeten gevangen zellen of te straffen, zullen worden opgesloten. Het gouvernement zal van geen bisschop de degradatie (beroving der orde) van eenen ter dood veroordeelden Priester vragen, zonder vooraf al de akten en proces-stukken te hebben medegedeeld. De bisschop zal alleen tot de degradatie mogen overgaan, wanneer hij geene aanmerkingen op die stukken te doen heeft, in welk geval hem niets zal overblijven, dan ten behoeve van den veroordeelden, de genade des Konings in te roepen. Indien hij integendeel omstandigheden in het proces aantreft, die hem voor den veroordeelden gunstig zullen voorkomen, zullen de stukken aan het oordeel eener Commissie, zamengesteld uit drie Bisschoppen, voorzien van apostolische volmagten door den Paus goedgekeurd, onderworpen worden.

Op verzoek van het gouvernement, zal dezelve kunnen zijn zamengesteld, uit een dubbel getal leden met twee leken assessoren, hebbende eene raadgevende stem. Deze Commissie zal in het laatste ressort over de aanmerkingen des bisschops raadplegen. Indien zij dezelve kwalijk gegrond bevindt, zal zij hem bevelen om onverwijld tot de degradatie overtegaan en aan de regering berigt geven van hetgeen zij gedaan heeft, indien integendeel zijne aanmerkingen billijk zijn, zal zij den Koning een gemotiveerd advies toezenden en den veroordeelde aan de genade des Konings aanbevelen.

Deze overeenkomst, opgemaakt door den Kardinaal Bernetti en den Graaf de Ludolf is den 29sten September door den Koning geteekend en wet des Koninkrijks geworden.

— Berigten uit Madrid van den 20sten melden, dat in het personeel der burgerlijke en militaire autoriteiten veranderingen zullen plaats hebben. Het Gouvernement heeft besloten met veel standvastigheid te werk te zullen gaan om de openbare rust te handhaven en de ontwerpen der heethoofden te verwijderen.

NEDERLANDEN.

SHERTOGENBOSCH, den 2 December.

Op den 28sten November is binnen deze stad overleden en op heden plechtig ter aarde besteld de Weléd. Achtbare Heer Johannes Franciscus van Bijkeborstel Lid van den Raad dezer stad.

Deze dood wordt niet alleen betreurd door zijne talrijke familie maar door de gansche bevolking der stad en zal zelfs in de Provincie niet zonder oprégte deelneming blijven en niet zonder reden; hij was een der werkzaamste leden van stads regering en in een aantal collegien waarvan hij lid was. Het kollegie van Regenten over de gevangnissen zal onder anderen zijn gemis betreuren en de administratie van het Roomsche Catholieke Weeshuis legde hem aan het hart; zijne ter aarde bestelling maakte eenen belangwekkenden indruk, zijne acht zonen vergezelden met de overige naastbestaanden in een aantal kóetzen het lijk, hetwelk op het kerkhof door zijne mede leden van het Broederschap van het H. Sacrament werd overgenomen, die de slippen van het kleed droegen en naar zijne laatste rustplaats bragten.

Hij was algemeen bemind en geacht, door alle ingezetenen zonder onderscheid van godsdienstige gevoelens, hetwelk hij door zijn minzaam gedrag steeds heeft verdiend, hij diende tot stichting van een ieder en zal nog lang in aandenken blijven.

Vertaling van het HATTI SCHÉRIFF, gelezen in de bijeenkomst, die te Gulhané den 3den November 1839 heeft plaats gehad (Zie ons vorig nummer).

Geheel de wereld weet, dat in de eerste tijden der ottomannische Monarchie de roemvolle voorschriften van den Coran en de wetten des Keizerrijks altijd een geëerbiedigde regel waren. Bij gevofs groeide het Keizerrijk in kracht en grootheid aan en af de onderdanen, zonder uitzondering, hadden het hoogste toppunt van bestaansmiddelen en voorspoed bereikt.

Sedert 150 jaren heeft eene reeks van toevallen en onderscheidene oorzaken te weeg gebracht, dat men heeft opgehouden zich naar het heilig wetboek en aan de réglementen, die daaruit voortvloeijen, te schikken, en de vorige kracht en voorspoed zijn in zwakte en verarming veranderd. Inderdaad een rijk verliest alle duurzaamheid, wanneer het ophoudt deszelfs wetten na te komen.

Deze overwegingen stellen wij ons onophoudelijk voor den geest en sedert den dag onzer komst tot den troon, heeft ons de gedachte voor het algemeen welzijn, de verbetering van den staat der provincien en de verlichting der bevolkingen alleen en ophoudelijk onledig gehouden. Dan, wanneer men de aardrijkskundige ligging der turksche provincien, de vruchtbaarheid van den grond, de natuurlijke geschiktheid en nijverheid der inwoners in aanmerking neemt, zal men overtuigd blijven, dat men, met zich toe te leggen om de krachtadige middelen te vinden, het resultaat, hetwelk wij met Godes hulp hopen te bereiken, binnen het tijdverloop van eenige jaren zal worden verkregen. Derhalve vol vertrouwen, in den bijstand des Allerhoogsten, ondersteund door de tusschenkomst van onzen profeet, oordeelen wij het gepast om door nieuwe instellingen aan de provincien, die het turksche rijk uitmaken, de weldaad van een goed bestuur, te verschaffen.

Deze instellingen hebben hoofdzakelijk drie punten ten doel:

1. De waarborgen, welke aan onze onderdanen eene volledige veiligheid ten aanzien van hun leven, hunne eer en fortuin verzekeren. 2. Eene regelmatige wijze om de belastingen te regelen en te innen. 3. Eene tegelijkertijd regelmatige wijze voor de lijsting der soldaten en den duur van hunne dienst.

Inderdaad zijn het leven en de eer niet de kostbaarste goederen welke bestaan? welk mensch, kan zich onthouden daartoe zijne toevlugt te nemen en daardoor aan het gouvernement en aan het land, indien zijn leven en geluk in gevaar gesteld zijn, schade toe te brengen.

Indien hij daar en tegen eene volkomene veiligheid geniet, zal hij van den weg der rechtschapenheid niet afwijken en al zijne daden zullen voor het welzijn van het gouvernement en deszelfs broeders medewerken.

Indien er geene veiligheid ten aanzien van het vermogen bestaat, blijft een ieder koud voor de stem des Vorsten en van het Vaderland; niemand houdt zich met den voortgang van het openbaar vermogen, hoe uitgeput wij ook door deszelfs ongerustheden zijn, bezig.

Indien integendeel de burger met vertrouwen zijne eigendommen van welken aard ook, bezit, dan gevoelt hij telken dage, vol ijver voor zijne zaken, in zijn hart de liefde van den Vorst en des Vaderlands en de gehechtheid aan zijn land verdubbelen. Deze gevoelens worden in hem de bron der prijzenswaardigste daden.

Wat de regelmatige en vastgestelde begrootingen der belastingen aanbelangt, is het van zeer veel belang deze stof te regelen; want de staat, die voor de verdediging van deszelfs grondgebied tot onderscheidene uitgaven genoodzaakt is, kan zich het noodige geld voor zijne legers en andere diensten niet verschaffen, als door gehevene Contribulien onder zijne onderdanen. Hoezeer, Gode zij dank, diegenen van ons Keizerrijk sedert eenigen tijd van den geesel der Monopoliën, vroeger als eene bron van inkomsten beschouwd, verlost zijn, bestaat alnog een noodlottig gebruik hetwelk niet dan verderfelijke gevolgen kan hebben, en dit is dat der venale vergunningen bekend onder den naam van *Illizam*. In dit stelsel is de burgerlijke en finantiele administratie eener localiteit aan de willekeur van een enkel mensch overgeleverd, dat is te zeggen, somtijds aan de ijzeren hand der hevigste en begeertlijkste driften, want indien deze pachter niet goed is, zal hij geen ander oogmerk dan zijn eigen voordeel hebben.

Het is derhalve noodzakelijk, dat voortaan elk lid der Turksche maatschappij voor eene bepaalde hoeveelheid naar zijn vermogen en zijne krachten in de belasting worde aangeslagen en dat niets bovendien

van hem kan worden gevorderd. Er moeten ook speciale wetten bestaan, die de uitgaven onzer land en zeemagt bepalen.

Vermits, zoo als wij reeds gezegd hebben de verdediging van het land eene belangrijke zaak en het de pligt der onderdanen is, om soldaten te leveren, is het echter noodzakelijk wetten te maken, die de Contingenten regelen, welke voor elk plaats volgens behoeften, moeten geregeld worden en die de militaire dienstdaag van tot 5 jaren bepalen; immers het zou eene onregtvaardige daad zijn, men zou den doodslag aan den landbouw en de nijverheid toebrengen indien men zonder acht te slaan op de evenredigheid der bevolking op de eene plaats meerder en op de andere minder rekruten ligt als zij kon leveren; te gelijker tijd zou men de soldaten tot wanhoop brengen en tot de ontvolking des lands medewerken, wanneer men de soldaten gedurende hun geheel leven in dienst hield.

In één woord zonder de verschillende wetten, waarvan wij de noodzakelijkheid bewijzen, is er voor het Keizerrijk noch magt, noch rijkdom, noch rust, daar men integendeel dit alles van de nieuwe wetten kan verwachten.

Het is daarom dat voortaan de zaak van elk beklagde, openbaar, overeenkomstig onze goddelijke wet, na behoorlijk onderzoek zal worden geoordeeld en zoolang niet een regelmatig vonnis zal zijn tusschen beide gekomen, zal niemand in stilte of openbaar een ander persoon door vergif of door eenige andere straf mogen doen ter dood brengen.

Aan niemand zal het geoorloofd zijn aanslag op de eer van wien het ook zij, te maken.

Een ieder zal zijne eigendommen, van welken aard ook, bezitten en met de volledigste vrijheid daarover beschikken, zonder dat iemand daartegen eenigen hinderpaal zal kunnen stellen; alsoo B. V. de onschuldige erfgenamen van eenen misdadiger zullen van hunne wettige regten niet verstoken zijn en de goederen van den misdadiger zullen niet worden verbeurd verklaard.

Deze keizerlijke vergunningen zich tot al onze onderdanen uitstreckende, tot welke godsdienst of Secte die zouden kunnen behooren, zullen zij dezelve zonder uitzondering genieten. Eene volkomene veiligheid is derhalve door ons aan de inwoners van het keizerrijk voor hun leven, hunne eer en hun vermogen, zoo als de heilige tekst onzer wet vordert, verleend.

Wat de andere punten aanbelangt, daar dezelve door de medewerking van verlichte gevoelens moeten geregeld worden, zal onze justitie raad (vermeerderd met nieuwe leden voor zoo veel noodzakelijk zal zijn), met welke, op zekere door ons te bepalene dagen, onze ministers en de notabelen des keizerrijks zich zullen vereenigen, vergaderen, ten einde reglementaire wetten over deze punten van levens en fortuins veiligheid en over dat der belastingen vast te stellen.

Een ieder zal in die vergadering vrijelijk zijne gedachte mededeelen en zijn gevoelen uitbrengen.

De wetten betreffende de regeling van den militairen dienst zullen door den krijgsvaad, zitting houdende in het paleis van den Seraskier behandeld worden. Zoodra eene wet zal voorgesteld zijn om voor altijd geldig en executoir te wezen, zal dezelve aan ons worden aangeboden;

Wij zullen dezelve met onze bekrachtiging, welke wij aan het hoofd met onze keizerlijke hand zullen schrijven, bekleeden.

Al deze bepalingen geen ander doel hebbende dan om de godsdienst, het gouvernement, de natie en het keizerrijk op te beuren verbinden wij ons niets te doen, hetgeen daarmede strijdig zoude zijn. Ten waarhorge onzer belofte, leggen wij in onze tegenwoordigheid der Grooten en der Ulemas van het Keizerrijk deze akte in de zaal neder, welke den roemvollen mantel van den grooten profheet bevat; wij zullen eed doen en denzelven aan de Ulemas en Grooten des rijks opleggen. Hij die tegen deze bepalingen zou handelen, hetzij hij Ulema, Groot des Rijks, of wie ook mogt zijn, zal zonder onderscheid van rang, gezag of invloed de straf aan wel bezwezene wanbedrijven opgetegd, ondergaan. Tot dat einde zal een wetboek van strafregt worden opgemaakt.

Daar al de ambtenaren des Keizerrijks, die thans behoortjke traktementen genieten en de emolumenten van hen, die niet genoegzaam betaald worden, zullen moeten worden geregeld, zal er eene gestongte wet tegen de veualiteit der gunsten en bedieningen, welke met de goddelijke wet even strijdig is, als zij eene der hoofdzaken is van het verval des keizerrijks, worden uitgevaardigd.

Daar deze bepalingen eene verandering en geheele vernieuwing der oude gebruiken is, zal dit keizerlijk rescript te Constantinopel en in al de plaatsen des Keizerrijks worden afgekondigd en officieel aan de ambassadeurs der bevriende mogendheden te Constantinopel residerende medegedeeld, ten einde zij getuigen van de afkondiging dier instellingen zijn, welke, het behage Gode, eeuwig zullen du-

ren. Dat God ons in zijne heilige en waardige bescherming behoede!

Dat zij, die iets met deze tegenwoordige bepalingen strijdigs zouden ondernemen met de vervloeking des hemels overladen worden. Het voort van guldberooft mogen zij. Volge berichten in n 8ste November u. Co. aan open. de afkondiging van die *Matti Scheriff* eene groote ontroering en genoeg onder de bevolking van Constantinopel te weeg gebragt. Mahomedanen, Grieken, Catholijke Armenianen, Schismatieke Armenianen, Hebreënen, Franken, alle zonder uitzondering, hebben elkander de broederhand uitgereikt en omhelsd. Een Turksch regtsgeleerde verklaarde openlijk op de plaats Hippodrome dat de nieuwe wet de inwoners van het Keizerrijk gelijk stelde. Wij zijn, zeide hij, allen broeders; er bestaat geen onderscheid meer tusschen de Turken en de Christenen. Zie hier den naam, welken wij moeten aannemen. Wij zullen ons *Omanlis* noemen. Vervult ik de pligten van uwe Godsdienst, maar zijt gelijk voor de wet. Ik kan u alleen zeggen, zoo gaat de Correspondent voort, dat een nieuw tijdperk voor Turkije begint en wanneer de goede verstandhouding, welke thans tusschen *Chosrew-Pacha*, *Matti Pacha* en *Resched Pacha* bestaat, gedurende eenigen tijd blijft voortduren, het Ottomanische rijk behouden is.

Door Turkije zullen wij Azie beschaven, waarover Rusland en Engeland twisten; met een weinig behendigheid zullen de Staatsmannen van Turkije eenmaal de 150 miljoen Mahomedanen vrijmaken.

GODSDIENSTIGE ZAKEN VAN PRUISSEN.

Wij verzamelen al de stoffen betreffende de godsdienstige zaken van Pruisen bijeen. Het eerste stuk is eene circulaire gericht aan de geestelijkheid van het bisdom van Gnezen door den Hoogwaardigen Heer *Brodziszewski*, die het Aartsbisschoppelijk paleis van Posen bewoont en door het burgerlijk gezag met geweld uit Gnezen verwijderd gehouden is.

Eerwaarde Geestelijkheid!

Indien, zoo als wij in de werken der Apostelen 4. 18-23 lezen, het aan de heilige Apostelen *Petrus* en *Joannes* betaamde om luid aan al de discipelen van Christus te verkondigen, welke gestrengte verboden en bedreigingen de groote raad van Jerusalem hun gedaan had, hebben wij er ook belang bij, het is zelfs onze geheiligde plicht, dit voorbeeld der Apostelen te volgen; en de droevige gesteldheid mede te deelen, waarin onze eerwaarde Bisschop, onze Vader, Gids en Herder, ten aanzien van het geestelijk bestuur van zijn bisdom, zich bevindt.

Na eerbiediglijk aan Z. M. den Koning, bij herhaalde reizen de vergunning gevraagd te hebben, om naar zijn bisdom, naar zijne kudde terug te keeren; nadat gij ook, Eerwaarde priesters, bijeengekomen waart en aan den voet des troons door eene uit uwen boezem gekozene deputatie het eerbiedig verzoek schrift nederlegde, om den terugkeer van den geliefden herder, te verkrijgen, ontving Zijne aartsbisschoppelijke Grootheid den 10den September dezes jaars, het volgende bedroevend antwoord.

„Mgr de Aartsbisschop! Daar uwe Grootheid aan mijn verzoek van den 20sten Mei niet gehoorzaamd hebt om mij voorstellen te doen, welke mij zonden hebben kunnen doen besluiten om de opschorting, krachtens het tegen u uitgesproken vonnis op te heffen, kan ik u even min de vrijheid verleenen, om naar Posen terug te keeren. Gij zijt echter vrij om uw verblijf in de uitgestrektheid van de monarchie te kiezen; na med gemeen overleg met de ministers der eerediensten en van binnenlandsche zaken geraadpleegd te hebben; waar van ik in antwoord op uwen nieuwen brief van den 20sten der afgeloopene maand U mededeeling geve.

„Ik ga voort te zijn, Uw Welwillende,
„*Frederich Wilhelm*.”

Daar, door de hierboven aangehaalde tekst van het heilig schrift, de Apostelen geen ander doel hadden, dan om destijds de christelijke gemeenschap aan te sporen de bescherming des Hemels, te smeken, deel ik u insgelijks deze nieuwe tijding mede; met het voogmerk alleen dat, volgens het voorbeeld dier Christelijke gemeenschappen, wij onze varige en onophoudelijke gebeden voor onzen herder en voor onze heilige Catholijke kerk hemelwaarts opzenden.

Eerwaarde priesters! Uit de woorden 12, 5 van de werken der Apostelen *Gedurende Petrus in de gevangenis bewaard werd; BAP de Kerk voor hem onophoudelijk*, zult gij deze gevolgtrekking afgeleid hebben, dat ook in zulk eene heilige zaak, geen waar lid der kerk zich kan onthouden om voor zijnen Herder te bidden, uithoofde de zaak uws bisschops; eigenlijk gezegd, die der Catholijke Kerk is, voor welker verdediging hij die rampen verduurt. Om die redenen, gij andere geestelijken, smeekt de harttharigheid van onzen Oppersten Herder en God, Jesus Christus af, niet alleen

in het verheven offer der Mis, maar onderrigt ook van boven het predikgestaete het gelovige volk, hetwelk U is toevertrouwd, over de diepe droefheid uwer kerk en over uwen van zorgen overladen Herder, opdat dit volk deszelfs vurige gebeden bij de uwe voege en door den weg van onderwerping en des gebeds, den heiligen vrede voor onze kerk en den gelukkigen terugkeer van onzen geliefden Herder verkrijge.

Tot dat einde geest ik, om op alle zon en feestdagen in al de kerken van het aartsbisdom openbare gebeden met uitstelling van het H. Sacrament te doen en driemaal naar het gezang *Heilig God* . . . dit gebed te herhalen: « Heilig God! gewaardigd den vrede aan de Catholijke kerk en eene gelukkige terugkomst aan onzen aartsbisschop te verleenen. » Gij zult ook een gebed voor den aartsbisschop doen, getrokken uit het rituale *in exceptione novi archiepiscopi*, of uit de Mis, *in anniversario electionis*.

Alijd den zegen des Hemels voor onze kerk en onzen aartsbisschop afsmeekende, zulten wij niet ophouden ons de heilige wet te herinneren, welke voorschrijft aan den Keizer te geven, hetgeen hem verschuldigd is, en in de tijdelijke zaken de wetten van den staat met de grootste rust, en in de volmaakte orde na te leven en voor het welzijn van onzen doorluchtigen Monarch en Meester te bidden.

Ten einde gij dit bevel stiptelijk zoudet nakomen, verklaar ik hetzelve ten gevolge van het verlangen en van eenen formelen last, welke Mgr. onze aartsbisschop mij heeft doen kennen, te geven.

De eerwaarde heer Dekan N. zal de tegenwoordige *via cursaria* aan al de geestelijken mede deelen, en mij het bewijs tot narigt ter tijd toezenden.

Posen den 20sten September 1839.

De Vikaris Generaal van Gnezen. **BRODZISZEWKI.**

VRIJHEID VAN ONDERWIJS.

(Derde Artitel.)

Vele Protestanten en ook wel andere vleijende of vrijwillig blinde lofpredikers van het hedendaagsche onderwijs, willen de billijkheid der klagen van de Catholijken doen vervallen door op te merken dat niet alle schoolonderwijzers Protestant zijn; zonder er acht op te geven hoe gerechtigd men is het getal van de Catholijke tegenover dat der Protestantsche onderwijzers klein te noemen, verbeelden zij zich, of geven ten minste voor, dat alle ongerustheid van de brave Catholijke Ouders als hersenschimmen en alle klagen als tegen den staat vijandige kreten moeten worden aangezien.

Dan, zoo een Catholijk Ouder in de gelegenheid is zijne kinderen bij eenen Catholijken Schoolonderwijzer te zenden, hetgeen in verre na niet overal het geval is, kan hij dan gerust zijn dat zijnen kinderen het onderwijs zal worden medegedeeld zonder van eenen protestantschen walm beneveld te zijn? — Neen, ook dan nog heeft hij allen grond van te duchten, dat zijne kinderen de echt Catholijke principen nooit genoeg in het verstand en hart zullen gedrukt worden niet alleen, maar zelfs dat zij vrijzinnige anti-Catholijke gedachten, ook van zulke meesters, zullen overerven. Wie toch zal het ontkomen, dat velen dier Heeren, ook al heeten zij Catholijk, of door het lezen van verkeerde werken of door omgang met andersdenkenden, of om aan eenen Protestantschen Schoolopzieder te behagen, of uit welke reden dan ook, zich zoo onverschillig in godsdienst zaken gedragen, tegen welke onverschilligheid geene zucht of rechtwijzig eens Catholijken Herders bestand is, doordien het maar al te dikwijls gebeurt, dat die Heeren, zonder ééne enkele wetenschap in den grond bestudeerd te hebben, zich door hunne oppervlakkige kennis van alles wat, boven elk ander verheven wanen, en een verstand en hart bezitten, dat door hoogmoed zodanig verstaald is, dat elke onderrigting om hen tot hunnen pligt en tot ware Catholijke gedachten terug te brengen, er op afstuit.

Zonder nog van de Schoolboekjes te spreken, welke ook door die meesters, hoewel zij onder den naam van Catholijk doorgaan, aan de kinderen worden voorgelegd, blijkt uit deze ééne aanmerking genoegzaam, hoe noodig een volkomen vrij onderwijs is om eenen Catholijken Ouder voldoende geruststelling te kunnen verschaffen. Waren zij, die tot het hoogstgewigtige vak bestemd zijn van Catholijke kinderen te moeten onderwijzen, door Catholijke handen en onder den invloed der Godsdienst gevormd; waren hun de Catholijke principen van jongs af en terwijl zij zich tot hunne roeping bekwaamden, ingescherpt en ontrouwd; waren zij onder de besturing en toezigt der kerkelijke overheid geplaatst, dan was alle bezorgheid voor Catholijke Ouderen opgeheven, dan konden zij gerust zijn, dat het verstand en hart van hunne lievelingen, aan geene onverschillige of bedervende handen warau aanvertrouwd en zouden zich verzekerd houden kunnen, even als in het overige hunner godsdienst, dat zoo er echtig gevaar kwam, hierin zou worden voorzien. —

Laten wij nu het minst kwade eens nemen in eene van onze scholen. Onderstellen we, namelijk dat er geen gevaar is, dat in het leerstellige valsche denkbeelden zullen worden ingedrukt, dat de godsdienst nooit wordt aangerand, en om die niet te kwetsen, dezelve nooit wordt aangeraakt. Hoezoo men bijna het onmogelijke onderstellen moet om van dit punt uit te gaan, kan men vragen of het onderwijs zóó gegeven, geschikt zijn kan om een Catholijk Ouder, die het geluk zijner kinderen beoogt te kunnen vergenoegen? En wij antwoorden: neen. Een dusdanig onderwijs kan wel juist niet, *anti-Catholijk* worden genoemd, dewijl het Catholicismus zich bloot negatief bij hetzelve bevindt (hetgeen voor Catholijke kinderen als een zeer groot gebrek moet beschouwd worden,) maar is dan, om het bij den juiststen naam te noemen, *godsdienst-loos*, en hierdoor ongeschikt om een Catholijk Ouder Christelijke zedelijkheid in zijne kinderen te doen verwachten, ja moet zelfs elken nadenkende Ouder doen vreezen, dat de wetenschappen, waarmede het verstand zijner kinderen wordt uitgerust eer middelen zijn zullen, die zij tot hun eigen verderf zullen doen dienen, dan wapenen

waardoor zij hun eeuwig heil veroveren, en de zaak Gods, die in alles het *Alpha* en *Oméga*, het begin en einde zijn moet, zullen verdedigen. Zoo min als een Catholijk Ouder verzekerd zijn kan zijne kinderen Catholijk te zullen opbrengen, zoo hij dezelve aan handen moet toevertrouwen, die hem geen genoegzamen waarborg opleveren, dat de echt Catholijke principen van het ééne ware geloof zullen worden ingepreht; even min kan hij zich vleijen zijne kinderen als *Christenen* en hun gedrag te zullen zien opgroeijen, als hun van jongs af de ware grondslagen der Christelijke zedeleer niet worden voorgehouden; dat is, zoo hun hunne *eeuwige* bestemming, het ware einde waartoe zij op deze aarde hun leven ontvingen en waartoe dus al het overige moet worden gehezigd en teruggebragt, niet wordt voorgesteld; zoo hen God, de Alomtegenwoordige, die geheel onze dienst overwaardig het laatste doeleinde van al onze handelingen zijn moet, niet als beweeggrond van alle zedelijkheid in het hart wordt gedrukt, met één woord, zoo hen niet geleerd wordt uit *bovennatuurlijke inzichten* te handelen, die het hart der kinderen moeten doordringen, hunnen wil vormen en hunne daden besturen.

Doeh zijn deze ook werkelijk de beweeggronden tot zedelijkheid, die onzen kinderen door het vrijzinnig-protestantsch of godsdienstloos onderwijs ingeprent worden? Getuigen hiervan onze schoolboekjes, voor welke, als uit opzet, het woord *Eeuwigheid* in onbruik schijnt geraakt te wezen, wordt er ooit nog van God gesproken, dan is men altijd zeer behoedzaam, even als Eckartshausen in zijn gebeden boek, Hem nooit, als onverbiddelijk Regtvaardigen Regter en Eenwigen Wreker der misdaden te doen voorkomen: men bepaald zich tot aanwakking in het goede, bij het voorstellen van eenige tijdelijke belooning, menschelijke eerbewijzing, aanspraak op wereldsche achting of andere vleijing van ingeboren hoogmoed; zoo ook, om de jeugd af te schrikken van zedelijk-kwade handelingen, worden voorbeelden getoond van eenige straffen door Vaders en Meesters gegeven, die het misdoen hadden gezien, van verachting bij de wereld, bij weldenkenden, van bespottling van medemakers enz. — Mogten dusdanige beweeggronden nog al geschikt zijn om de jeugd van een of ander misdrijf te wederhouden en tot eenige zedelijk-goede handelingen aan te sporen, wie toch ziet niet dat ze onvermogend zijn om de kinderen hunne opkomende hartstogten te doen bedwingen en overmeesteren? Wie kan lochenen dat ze niet in staat zijn in alle voorvallen des levens, waarin zoo veel in het geheim kan worden gedaan, en waar zoo dikwijls eigenbelang aan pligt moet worden opgeofferd, tot leiddraad van gedrag te dienen, veel minder nog om Christenen te vormen? —

Te vergeefs verheugt zich een Ouder over de bekwaamheden zijner lievelingen, zoo hun hart niet door opregt Christelijke grondbeginselen gevormd is. Wat loch zijn kundigheden zonder godsdienst? Waartoe kunnen ze dienen, zoo de Godsdienst niet de drijfveer is, die ze in werking brengt? — Geleerdheid, bekwaamheden zijn werktuigen, die den mensch in handen gesteld worden, even als den krijgsman zijne wapenen: dezelve nuttig of noodlottig noemen zoo voor de menschen zelve als voor de maatschappij, kan men alleen, uit het einde waartoe ze worden gehezigd. Vallen zij iemand ten deel, die door zijnen stand tot hooger verstandelijken werkring geroepen is, dan zijn het zaden, ook voor het algemeen van leven of dood; is voor zoo iemand eigenbelang, hoogmoed of andere bedorvene en ingevolgde hartstogten, de regel van doen en laten, welke verschrikkelijke gevolgen zijn er dan niet door te vreezen? Niet ongegrond zegt een geleerd schrijver, dat een staat nooit grooter vijand hebben kan dan eenen mensch van groot verstand en een bedorven hart: worden ze integendeel bij iemand angetroffen, die te zamen met opregt Christelijke principen bezielde is, dan is zijne geleerdheid een weldadige hoorn van overvloed, waaruit, zijn eigen geluk, dat van menig individu, van kerk en staat voortvloeit. Om dat tastbare verschil te zien, behoeft men den mensch zelfs niet in hooge betrekking te beschouwen. Wat gebeurt hij iemand, die een ontwikkeld verstand en door oefening verworvene bekwaamheden bezit, (zoo hij geene middelen heeft om zich boven den burgerkring te verheffen) als hij zijne hartstogten niet heeft leeren bedwingen en door eene *Christelijke* opvoeding de betrekking niet heeft leeren eerbiedigen, waarin hij, tengevolge van geboorte of anderszins, door eene albesturende hand geplaatst is? — Kwalijk begrepen eigenbelang is dan zijne drijfveer, hieraan is hij bereid alles op te offeren, door hoogmoed boven zijne gelijken, boven zijnen stand, boven zijne meerderen soms in zijn eigen gedacht verre verheven, kan hij zich tot die bezigheden niet verlagen, waardoor hij in het vervolg voor zich zelve en een huisgezin zou moeten voorzien; wat hij, ook bij de hand neme, vergens vindt hij lust of genoegens; — en tracht zich, wat het ook koste, al moet hij zich aan eene rij onruststokers en vijanden van staat en kerk aansluiten, eene hogere betrekking te verschaffen, — of geeft zich aan eenen verderfelijken lediggang met al deszelfs gevolgen over, wordt zóó zich zelve tot last, zijne familie tot schand en voor de maatschappij een verdorven en zoo gevaarlijk lidmaat dat een Engelsch tijdschrift (*Blackwoods magazine*) vóór eenigen tijd zeer naif zegde, dat de schoolmeesters de gevaarlijkste besmetting der maatschappij hebben ingeënt. Is daarentegen iemand, die tot de burger klasse of zelfs tot eenen lageren stand behoort, met behoorlijke kennis uitgerust, al onderstelt men die meer dan gewoogen; maar toevens van ware Christelijke principen doordrongen, dan kan men van hem niets dan goed verwachten; hij heeft dan van jongs af geleerd de pligten van dien staat, waarin hij door de Voorzienigheid geplaatst is, als zijne voorname bezigheden te beschouwen, hetgeen hij geleerd heeft tot volmaking zijner roeping te bezigen, zijne kundigheden aan te wenden tot zijne eigene bevordering in burgerlijke en godsdienstige betrekkingen, zijne huisgenooten tot hetzelfde einde, als waartoe hij zich geschapen kent, te besturen, en zoo wordt een goed onderwezen en door Christelijke grondregels gevormd mensch het geluk voor zich zelve en

